

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
Sanatta Yeterlik Uygulama Raporu

**KLASİK MÜZİK PERFORMANŞÇILARINDA MÜZİK ALGISI VE DİĞER MÜZİK
TÜRLERİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR**

Hazırlayan
Alev SEZER

Danışman
Dr.Öğr.Üyesi. Çiler AKINCI

İZMİR / 2019

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
Sanatta Yeterlik Uygulama Raporu

**KLASİK MÜZİK PERFORMANÇILARINDA MÜZİK ALGISI VE DİĞER MÜZİK
TÜRLERİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR**

Hazırlayan
Alev SEZER

Danışman
Dr.Öğr.Üyesi. Çiler AKINCI

İZMİR / 2019

YEMİN METNİ

“Sanatta Yeterlik” “Uygulama Raporu” olarak sunduğum “ Klasik M¼zik Performansçılarında M¼zik Algısı ve Diğer M¼zik Türlerine Yönelik Yaklaşımlar” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı d¼şecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

/ /

Alev SEZER

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün// tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği' nin maddesine göre Müzik Anasanat Dalı öğrencisi Alev SEZER'in "Klasik Müzik Performansçılarında Müzik Algısı ve Diğer Müzik Türlerine Yönelik Yaklaşımlar" konulu tezi incelenmiş ve aday// tarihinde, saat 'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna oy ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

ÜYE

ÜYE

ÖZET

Bu uygulama raporu klasik müzik performansçıları özelinde ele alınarak, müzik algısı ve diğer türlere yaklaşımlarını araştırmayı planlamıştır. Araştırma sırasında bu performansçıların farklı türlere herhangi bir önyargı ya da kalıpyargılarının olup olmadığı incelenmiştir.

İki bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde müziğin insan yaşamındaki yeri, müzik algısı, müzik beğenisi, önyargı, kalıpyargı, müzikte kalıpyargı ve elitizm kavramlarına değinilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, Türkiye'nin çeşitli orkestralarında ve konservatuvarlarında görev alan 30 kadın 30 erkek sanatçı ile yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler ve bu görüşmelerden elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Çalışmada çıkan sonuçlar klasik müzik performansçılarının diğer türlere karşı hem önyargı hem de kalıpyargılarının var oluşu bağlamında yorumlanarak analiz edilmiştir.

ABSTRACT

The present dissertation study focuses on the classical music performers and aims to examine their music perception and approach to other musical genres. During the research, it was examined whether these performers have any prejudices or stereotypes for different genres.

The first part of the study focuses on the concepts, music in human life, the perception of music, music taste, prejudice, stereotyping, and stereotyping and elitism in music.

The second part of the study features the face-to-face interviews conducted with 30 female and 30 male artists involved in various orchestras and conservatories in Turkey and the results obtained from the interviews. The results of the study were analyzed by interpreting the responses of classical music performers in terms of both prejudice and stereotypes to other genres.

TEŞEKKÜR

Sanatta yeterlik aşamasının en zor yanı, bu lisansüstü aşamaya dahil olabilmek değil, dahil olduğunuz o aşamayı tamamlayabilmektir. Sanatta yeterlik aşamasına kadar hem yüksek lisans tezimde hem de kişisel olarak yaptığım araştırma ve çalışmalarda müziğin icracılar-performansçılar üzerindeki etkilerini araştırmayı amaç edindim. Sanatta yeterlik çalışması olarak da buna benzer bir araştırmayı nasıl yaparım diye düşünürken, danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Çiler AKINCI'nın bana önerdiği bu araştırma konusu ile çalışmadan ne kadar keyif alacağımı ilk anda anladım.

Kendimin de bir klasik müzik performansçısı olduğumu unutmadan önyargı ve kalıpyargıları ilk önce kendimde sorgulayarak ve bu topluluğun bir üyesi olmanın verdiği avantaj ve dezavantajları birebir yaşayarak, yöntem belirleme konusunda belli sıkıntıların olabileceğini bilerek yola çıktığım bu araştırmada her çalışmada olduğu gibi destek, öneri ve karşılıksız yardımları nedeniyle teşekkür edilmesi gereken insanlar oldu. Başta tez aşamamda gece gündüz farketmeksizin her aramama, her mesajıma aynı pozitiflikle yanıt veren, çalışmada içinden çıkamadığım en karanlık anlarımda içten gülümsemesi ve bilimsel donanımıyla bütün pürüzleri ortadan kaldıran sevgili danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Çiler AKINCI'ya ve yüksek lisans mezuniyetimin ardından geçen altı seneden sonra "Hadi artık Alev!" diyerek sanatta yeterliğe başlamama, giriş sınavına hazırlanma sürecinden bitirmeye kadar olan tüm süreçte, bana verdiği motivasyonunu ve desteğini tüm yaşamımda hissedeceğimden emin olduğum, harika müzisyenliği, piyano hocalığının aydınlık ve çağdaş yüzü olarak birlikte çalıştığımız üç yıl içinde bana engin birikimlerinden paha biçilmez bilgiler aktaran sevgili piyano hocam Prof. Talia Özlem Baltacılar BAYOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim.

Kafamdaki tüm soru işaretlerini bir cümlesi ile aydınlatan, tezlerimin dışında lisansüstü çalışmalarımın tamamında önemli yeri olan, sempozyum, kongre, makale ve benzeri bilimsel yayınlarına beni dahil etmesinden onur duyduğum hocaların hocası Prof. Dr. Fırat KUTLUK'a yazabildiğim her kelime için şükranlarımı borçluyum.

Bir piyanist olarak herşeyin temelini öğrendiğim, öğrencilerime de ondan öğrendiğim ahlak, insanlık ve müzisyenliği, kendisinin bizlere aktardığı gibi aktarmaya çalıştığım çok kıymetli hocam Öğr. Gör. Seçil AKDİL'e, hayatlarının her dakikasını sürekli beni düşünerek gerek sosyal yaşamımda gerekse akademik çalışmalarım süresince yanımda olup hayatıma konfor, güven ve sevgi katan canım annem Necla KAFADAR ve babam Ahmet KAFADAR' a benim ailem oldukları için sonsuz teşekkür ederim.

Bu teşekkürü yazarken, hayatımın hemen hemen yarısında yanımda olan eşim Öğr.Gör. Efe SEZER'e teşekkür etmek tezi yazmaktan daha zor oldu. Sen olmasaydın hiçbir şey bu kadar güzel ve anlamlı olmazdı.

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	ii
Tutanak	iii
Özet	iv
Abstract	v
Teşekkür	vi
Tablolar Listesi	ix

1. BÖLÜM MÜZİK VE İNSAN 1

1.1	Müzik ve İnsan İlişkisi	1
1.1.1	Müzik Algısı	4
1.1.2	Müzik Beğenisi	5
1.2	Önyargı/Kalıpyargı	9
1.2.1	Müzikte Kalıpyargı	11
1.3	Elitizm	13

2. BÖLÜM ARAŞTIRMA 15

2.1	Amaç	15
2.2	Yöntem	15
2.3	Sorular	17

SONUÇ 23

KAYNAKÇA 25

ÖZGEÇMİŞ

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1- Klasik Müzik Size Ne İfade Ediyor?	17
Tablo 2- Bir Klasik Müzik Sanatçısı Olarak Kendinizi Ayrı Bir Yerde Konumlandırıyor Musunuz?	18
Tablo 3- En İyi Müzik Türü Sizce Klasik Müzik Midir?	19
Tablo 4- En Sevdiğiniz Müzik Türü Klasik Müzik Midir?	20
Tablo 5- Ülkemizde En Çok Dinlenen Müzik Türü Sizce Nedir?	21

1. BÖLÜM
MÜZİK VE İNSAN

1. BÖLÜM

MÜZİK VE İNSAN

1.1 Müzik ve İnsan İlişkisi

İnsan beyni ve davranışlarının en yaygın incelendiği alan olarak “dil ve konuşma becerileri” gösterilse de, görsel algı ve müzik algısı alanında da önemli çalışmaların varlığı bilinmektedir. Müzik algısı kavramı, akustik çözümlene, işitsel bellek, işitsel çözümlene, müziksel sözdizimi ve anlam çözümlene aşamalarını içeren, temelinde birçok karmaşık ilişkiyi barındıran bilişsel bir süreçtir. Müziksel algılama süreci; beyne gelen anlamlı frekansların, daha önceden öğrenilmiş anlamlı kalıplar içinde aranıp, süzgeçten geçirilip anlamlandırılması, yani bir müziğe dönüşmesi ile ilgilidir. Müziğin bireysel kimlik üzerine etkisi ve müzik tercihlerinin başkalarının algılarını şekillendirmesi yeni araştırılan bir konudur (Giles, vd, 2009: 291).

Müzik, insanlar için çok farklı anlamlar da içermektedir. Müzik estetik değerlerin yanında, sosyal hayatın şekillenmesinde, ülkelerin kültürel değerlerinin yayılmasında, güç odaklarının iktidar mücadelesinde sıkça başvurulan güçlü bir silah olarak yerini alır. Dünyadaki örnekler incelendiğinde, müziğin toplumlar arası uzlaşmada ve çatışmadaki rolü görülebilmekte ve pek çok sorunlu coğrafya için kültürel bir çözüm alanı olarak müzik incelenebilmektedir. Kendini ifade aracı olarak ortaya çıkan müzik, insanların, dolayısıyla da toplumların amaçladıkları noktaya gelmekte kullandıkları bir güçtür. Çünkü müzik sayesinde verilmek istenen mesajlar, etkili ve kolay bir şekilde geniş topluluklara iletilir. Toplumlar arasında iletişim kurup, varolan sorunun çözümü için harekete geçmeleri sağlanır.

Müzik tek başına çatışmanın, uzlaşmanın, sosyal sınıflar, toplumlar, uluslararası yaratılmak istenen bilinçli farklılıkların şekillenmesini sağlayamasa da, farkındalık yaratarak süreçlere etkili bir araç olarak önemli katkılar sağlar. Toplumlar arası iletişim ve diyalog yolları arasında ilk sırada bulunan müzik, kendisini amaca uygun şekillendiren müzisyenlere de ihtiyaç duyar.

Müziğin ona verdiğimiz farklı anlamlarını da gösteren pek çok bireysel, toplumsal, antropolojik, sosyolojik, psikolojik, kültürel işlevleri vardır. Müziğin işlevlerine yönelik yapılan açıklamalar, ele alınan kişisel, sosyal ya da kültürel bağlama göre farklı tanımlama ve kategorilere işaret eder (Şenel, 2013: 23). Bu başlıklar altında birçok alt işlev de yer alır. Bunlardan bazıları duygusal ifade, estetik zevk, eğlence, iletişim, sembolik temsil, fiziksel tepki, sosyal standartlara uyumu zorlama, sosyal kurumları ve dini ritüelleri onaylama, kültürün sürekliliğine katkıda bulunma ve dengesini koruma, toplumun bütünlüğüne katkıda bulunma gibi işlevler olarak sıralanabilir.

İnsan ve toplumların yaşamında müziğe farklı işlevler, görevler, anlamlar, tanımlamalar yüklendiği görülür. Müzik, bireyin gerek sosyal yaşamında, gerek bireysel kimliğinin oluşumunda, gerekse çevreyle ilişkisinde özellikle de kurulmak istenilen ilişkiler ağına katkılarıyla önemli bir etki gücüne sahiptir. Araştırmacıların yaptığı tanımlamalar da bunu ortaya koyar.

DeNora, müziğin insan hayatındaki önemine değinirken onun etki alanlarını, görevlerini de tarif eder ve sosyal hayatta, toplumsal organizasyonlarda insanların bilinçli ya da bilinçsiz şekilde nasıl davranıp, nasıl hareket edeceklerini belirleyebileceğini söyler. Aynı zamanda müzik politikanın gerektirdiği alanlara girebilme açısından da önemli bir etkiye sahiptir ve politik bir çizgisi de vardır (2000: 17).

Müzik, insan hayatında pek çok görev üstlenir, ihtiyaç karşılar. Bunların arasında insanların kendi görüşlerini öne çıkarıp desteklenmesini sağlamak ve sosyal-fiziksel çevrelerini şekillendirmek sayılabilir. Müzik her zaman sosyal eylemlerin odağı olmasa da, önemli bir etki alanına sahiptir. Farklı müzikler, farklı kişiler için aynı amaca hizmet edebilir (Rentfrow ve Gosling, 2003: 1237'ten aktaran Albayrak, 2015:4).

Bireylerin kimliklerini yaratma ve yaygınlaştırma süreçlerinde müzik önemli bir rol üstlenir. Çevreyle kurulan ilişkiler ve bunun sürekliliği müziğin sosyal işlevini gösterir. Bir aidiyet sağlanmak istenen gruba dahil olabilme ve bu statüyü devam ettirme gayreti içinde yapılan davranışlar, müzik tercihleri olarak da kendini gösterir (Hargreaves ve North, 1999: 79–80).

Kişinin doğumdan itibaren iletişim içinde olduğu aile, arkadaş, öğretmen gibi çevreler ve etkenler, onun müziği koyduğu değer çizgisini ve müzik beğenisinin şekillenmesini etkiler. Müziği anlamlandıran, ona kendimiz, çevremiz ya da toplum tarafından yüklenen anlamlardır.

“Ayhan Erol’a (2002) göre müzik, toplumsal etkileşimle var olan ve insanlar tarafından insanlar için yapılan öğrenilmiş bir davranıştır. Dolayısıyla kendi için, her zaman onu üretecek, destekleyecek ve onun için ne olup olmadığına karar verecek insanlara gereksinim duyar. J. Blacking’e (1995) göre, müzik, toplumsal olarak kabul edilen kalıplar içinde oluşan sestir ve müzik yapma öğrenilmiş bir davranıştır. Merriam’a (1964) göre, müzik kültürel olarak anlam yüklü sesler içinde kalıplaşan bir etkinlikler, düşünceler bütünüdür” (Kaplan, 2008: 20).

Bireyin sosyalleşme sürecinde yaşadıkları, müzik beğenisinin oluşumuna etki edebilmektedir. Birey, içinde olduğu sosyal, kültürel, ekonomik çevreden ve onların getirdiği etkilerden etkilenmektedir. Sosyalleşme süreciyle toplumun üyesi olan birey, en yakını olan aileden başlayıp giderek genişleyen bir çemberde toplumun ve ulusun parçası olacaktır (Kağıtçıbaşı, 1998: 245). Bu süreç içinde de deneyimleriyle orantılı bir müzik beğenisi geliştirebilecektir.

1.1.1 Müzik Algısı

İnsan beyni, duyu organlarına çevresel uyarıcılar tarafından ulaşan her boyuttaki sinyalleri tek tek değil, anlam oluşturacak şekilde bir bütün olarak okur. Bu sinyaller anlam oluşturulması amacıyla birleştirilip anlamlı hale gelme sürecine de algı denmektedir. Yapılan bilimsel araştırmalar algının gelişebilen ve zamanla değişebilen bir süreç olduğunu, bu süreç içerisinde de tüm bu gelişim ve değişimlerin ölçülebilir olduğunu göstermektedir. Özünde felsefe ve psikolojinin konusu olmakla birlikte, yukarıda bahsettiğimiz bu ölçme değerlendirme süreci fizyoloji, biyoloji ve nöroloji alanlarının da algı üzerinde çalışmalar yapmasını sağlamaktadır.

Swanwick, bu sinyallere verdiğimiz tepkilerin belirli değerlerimize göre şekillendiğini öne sürmüştür. Ona göre belirli tür müziklere yatkınlığımız da müziksel sebeplerden çok bu değerlerle ilişkilidir. Yani müzik tercihlerimiz ne okuduğumuz, ne giydiğimiz, saçımız, konuşmamız ya da davranışlarımızın bütünü ile de ilişkilidir (Swanwick, 1988:67).

Benzer biçimde Kemp'e göre de belirli bir müzik parçasına yönelik tercihimiz özellikle dinleme biçimleri ve algılama süreci açısından bireysel farklılıklarımızı ortaya koyan önemli bir gösterge olabilir (North ve Hargreaves, 1997:37, aktaran Şenel, 2010).

Morgan'a göre algı, duygusal bilginin beyin tarafından örgütlenmesi ve yorumlanması anlamına gelmektedir (Morgan, 1993:55). Diğer bir tanıma göre algı, "eşyanın ve olayların toptan kavranmasıdır" (Arısoy, 1968:80). Erdoğan'ın *İletişimi Anlamak* adlı kitabında psikolojik durumun algıya olan etkisini "Bireyin ruh hali ve akli durumu, dünyayı nasıl algıladığını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Sosyal yapı içinde yaratılmış seçenekler ve olasılıklar çerçevesinde, algısal farklılıklar kişinin psikolojik durumuna göre oluşur ve değişir. Psikolojik durum algıyı etkiler veya değiştirir, dolayısıyla iletişimi değiştirir" şeklinde aktarmıştır (Erdoğan, 2002:164).

Dil ve konuşmanın insan beyni ve davranışlarının en yaygın incelendiği alan olduğu bilinse de, görsel algı ve müzik algısı alanında da önemli çalışmaların varlığı bilinmektedir. Müzik algısı kavramı, akustik çözümlene, işitsel bellek, işitsel çözümlene, müziksel sözdizimi ve anlam çözümlene aşamalarını içeren, temelinde birçok karmaşık ilişkiyi barındıran bilişsel bir süreçtir. Müziksel algılama süreci; beyne gelen anlamlı frekansların, daha önceden öğrenilmiş anlamlı kalıplar içinde aranıp, süzgeçten geçirilip anlamlandırılması, yani bir müziğe dönüşmesi ile ilgilidir.

1888 yılında ilk kez Knoblauch tarafından geliştirilen bilişsel müzik modelinde müziksel algılama sürecinin; sesleri alan işitme merkezi, seslerin harekete dönüştüğü motor merkez, düşünme merkezi, görme sistemi ve nota yazma becerileri motor merkezinden oluşan beş merkezde etkinleştiği gözlemlenmişti. Son yıllarda müziksel algılamanın psikolojik ve nörolojik temelleriyle ilgili pek çok araştırma yapılmakta ve bu süreci açıklamaya yönelik model ve kuramlar üretilmektedir (Large ve Kolen, 2004; Desain ve Honing, 2002; Mckinney ve Moelants, 2004; Scheirer, 1998; Todd, Lee ve O'Boyle, 2002).

1.1.2 Müzik Beğenisi

Beğeni bir nesneyi veya bir olguyu, bir durumu, kendi sınıfı içinde seçip çıkartmayı, ona kendi grubu içinde bir ayrıcalık tanımayı da ifade eder ki burada özne yine beğenilendir. O halde bir şeyin beğenilebilmesi için o şeyin bizde, önce bir duygusal doyum yaratması gerekir. Bu doyumun adı zevk ve hoşlanma olabilir, hoşlanma da zevk alma olabilir (Erinç, 2008:79).

Müzik beğenisini de etkileyen pek çok faktör olduğu bilinir. Bunları ölçümlemek ve ona etki eden kültürel, sosyo ekonomik, çevresel etkenleri saptamak adına pek çok çalışma yapılmış ve bu çalışmalarda katılımcıların müziklere ve türlerine verdikleri tepkiler, değişken yapılar göstermiştir. Bu müzik beğenisinin tanımlanmasını zorlaştıran bir durumdur. Karşıcı, “*Müzik Beğenisinde Kültürel Etkenler: Bir fMRI Çalışması*” başlıklı doktora tezinde bu sıkıntıya değinir. Çalışmadaki katılımcıların müzik beğenilerini şekillendiren ölçütlerin, ses güzelliği, ezgi güzelliği, entonasyon, şarkı sözleri, müziğin hafızada canlandırdıkları, insana anımsattıkları, müzik kaydının ustalığı, çalgılama, performans ustalığı, seslendiricinin kimliği ve sosyal yaşamdaki duruşu, müzik dinlenen ortam, eğitim, aile, sosyal çevre, kültürel kimlik gibi çeşitlilik göstermesi buna bir kanıt niteliğindedir(2007:23).

Bourdieu *Distinction*'da müzik beğenisi ve toplumsal sınıflar arasındaki ilişkiye değinir ve müzik beğenisinin, sınıfsal kimliğin önemli bir işareti olduğu sonucuna ulaşır. Bourdieu'nun Fransız kültür ve sınıf yapısını inceleyen çalışmasında müzik beğenisinin sınıfsal yapısı, katılımcıların eğitim düzeyleriyle bağlantılı olarak, J.S.Bach'ın *İyi Yedirilmiş Klavye* (defter ve eser adı belirtilmemiş), George Gershwin'in “*Rhapsody in Blue*” ve Johann Strauss'un “*Mavi Tuna*” eserleri üzerinden yorumlanır. Bu üç örneğe ait sınıfsal beğenileri Bourdieu “meşru beğeni”, “orta-sınıf beğeni” ve “popüler beğeni” olarak adlandırır. Çalışmada, müziklerin popülerlik düzeyiyle beğenilerin sınıfsal düzeyinin bağlantılı olduğu sonucuna varılır. Popüler olan eser *Mavi Tuna* vals, işçi sınıfı beğenisini yansıtırken, orta derece popüler olan *Rhapsody in Blue* orta sınıf beğenileri, daha az popüler olan “*İyi-Yedirilmiş Klavye*” üst-sınıf beğenilerini yansıtır (1996: 16).

Müzik beğenisi ve toplumsal sınıf üzerine yapılan pek çok çalışma vardır. İngiliz gençlerinin popüler müzik beğenileri üzerine Murdoch ve Phelps tarafından 1973 yılında yayınlanan çalışmada da benzer bir sonuç çıkar ve popüler olan müzikler işçi sınıfından gençlerin beğenilerini işaret ederken, orta sınıf gençlerin bu müzikleri dinlemediği sonucuna varılır. Yeni Zelanda’da yapılan benzer bir çalışmada işçi sınıfı ve alt-orta sınıftan gençlerin benzer beğenilerle heavy-metal, punk ve reggae’yi, daha üst sınıftan gençlerin ise jazz, folk ve blues’u tercih ettikleri ortaya çıkar (Shuker, 1998: 52-53’ten aktaran Gedik, 2007: 7).

İmik, müzik beğenisine etki eden faktörlerden yaş ve eğitime vurgu yapar. Yaptığı çalışmada müzik beğenisinin yaşa göre de değişim gösterdiğini, genç yaş gruplarının daha popüler ve görsel öğelere dayalı müzikler tercih ederken, ileri yetişkin bireylerin daha geleneksel müzikleri tercih ettiğini ortaya koyar. Eğitim seviyesi yüksek bireylerin beğenilerinde, eserlerin sanatsal değeri üzerinde yoğunlaştığını, eğitim seviyesi düşük bireylerin ise popüler tercihler ve sözlerle ilişki içinde olduğunu belirtir (İmik, 2007: 58).

Yukarıda da belirtildiği gibi yapılan pek çok araştırma sonucunda müzik beğenisini etkileyen faktörlerin çeşitliliği ortaya konur. Bu faktörlerin bazıları, beğeni üzerinde mutlak bir hâkimiyet kurar ve beğenin sadece estetik ya da kişisel açıdan değerlendirilmesinin önüne geçerek daha büyük bir amacın ve gücün şekillenmesi için kullanılabilmesini sağlar. Bourdieu ve Middleton aynı “beğeni” kavramını kullanırlar. Haz, değer ve ideoloji ilişkisi çerçevesinde ele alınan kavramı Middleton şöyle özetler: “Beğeni, egemen sınıf ve egemen kültür alanında verilen mücadelenin en yaşamsal öğelerinden biridir. Müzik beğenilerimizi özgürce seçmeyiz ve bu beğeniler deneyimimizi basit bir biçimde yansıtmaz. Öznelerin belirli müziksel hazlara katılımı süreç içinde oluşur ve aslında bu oluşumun kendisi özneliliğin inşasının bir parçasıdır” (1997: 249’dan aktaran Gedik, 2007:9).

Kişilerin müzik tercihleri, beğenileri incelendiği zaman bunun rastlantısal olmadığı, bu tercihlerin oluşmasını sağlayan sosyal, psikolojik ya da kişisel etkenlerin olduğu görülür. Bu etkenler değiştikçe beğeniler, tercihler de değişir. Bu değişikliği anlamak için tercihi oluşturan etkenlerin ve tercih sürecinin anlaşılması gerekir (Şenel, 2013: 31). Müzik tercihlerini oluşturan etkenlerin incelendiği birçok çalışma vardır. Kişilikle alakalı olarak değerlendirilen değişkenlerden en çok dikkat çeken, bireyin içe dönük (introvert) ya da dışadönük (extrovert) olmasıdır (Şenel, 2013: 47).

Boer ve diğerlerine göre, müzik tercihleri ve değer yönlendirmesi bağlantılıdır. Muhafazakâr değerleri reddeden, değer değişimine açık kişiler rock ve punk; açıklık yanlısı ve kendini geliştirmeye açık olanlar hip-hop, uluslararası pop, popüler müzik; kendilerini başkalarından üstün görenler caz ve klasik müzikleri tercih etmektedir (2011: 1160). North ve Hargreaves ise klasik müzik dinleyen kişilerin muhafazakâr rap ve heavy rock gibi türlerin dinleyenlerinin liberal olduklarını ifade eder (2008: 116).

“Psikologlar halkın eğilimlerinden, farklılaşan müzik tercihlerine bakarak kişiliği değerlendirmede, kişinin ifade ettiği müzik tercihlerini kullanmaktadırlar” (Şenel, 2013: 48).

Şenel’in yukarıda ifade ettiği müzik tercihlerinin bireyler hakkında önemli bilgiler vermesinin bir göstergesidir. Erdal’ın “*Müzik Türlerinin Tercih Edilmesinde Kişilik Özellikleri ve Beğeni İlişkisi*” başlıklı doktora tezi sonucunda kişilik özellikleri yönünden Türk müziği ve klasik müzik dinleyicilerinin benzerlik taşıdıkları, buna karşı rock müzik dinleyicilerinin kişilik özelliklerinin farklılıklar gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Müzik tercihlerinden yola çıkarak insanlar, kendilerinin ya da başkalarıyla alakalı belirli gruplamaların parçası olurlar. Sosyal kimlik teorisi bunu destekler. Grup kimliği algısı ve başka gruplara karşı olma tavrı, grubun ilgili olduğu müzik türüyle etkileşim halindedir (Rentfrow, McDonald ve Oldmeadow, 2009: 330). Bireyler parçası oldukları grupları, diğer gruplarla karşılaştırarak ve kendi gruplarını destekleyen görüşler ortaya koyarak aslında kendi yapılarını güçlendirirler. Benzer müzik zevklerine sahip kişiler, benzer değer yargılarında buluşarak birbirlerine yakınlık hissederler.

Müzik, tarih boyunca bir sosyal konum belirteci olarak düşünölmüş, hatta insanların sosyal statülerine göre müzik zevklerinin gelişmesi için çaba sarf edilmiştir. Sosyal statünün bireylerin müzik beğenisinde etkili olduğu, benzer sosyal grubun içindeki kişilerin çevresiyle isteyerek ya da istemeyerek benzer davranışlar sergilediği kanıtlanmıştır. Sosyal sınıf ve beğeni arasındaki bu sınıf ayrımlarının, doğru eğitim politikalarıyla azalabilmesi mümkündür. Böylece toplumun tüm kesimlerinin nitelikli bir müzik kültürüne sahip olması sağlanabilir (Sağer ve İmik, 2008: 275–290).

1.2 Önyargı/Kalıpyargı

Önyargı ve kalıpyargı sıklıkla sosyal psikolojinin ilgi alanına girmese de, söz konusu müziği algılama biçimimiz ve müzik tercihlerimiz olduğu zaman hem bireysel hem de sosyal psikolojinin yakın bir ilişki ve iletişim içinde bu olguyu birlikte incelediği görölmektedir.

Önyargı ve kalıpyargı başka grup ya da insanlar hakkında bir değerlendirme yapmadan yargıda bulunmak veya bir insanı belli özelliklerinden ötürü bir gruba ait olarak kabul etmek olarak tanımlanabilir. Müzikte önyargı ve kalıpyargı dediğimizde ise kişinin kendisinden farklı müzikal seçimleri olan insanlara bakışını kast etmekteyiz. Bunlar, siyah tişörtlü "satanist" metalciden, ayakkabısının topuğuna basıp elinde tespihle dolaşan arabeskçiye kadar uzanan ve çoğunlukla doğru olduğuna inandığımız imgelerdir (Şenel, 2013: 2).

Sosyal psikolojik tanımlamalar önyargıyı genel olarak insan gruplarına ya da belirli bir gruba üyeliklerinden dolayı bireylere karşı oluşan sosyal yönlendirme (orientation) olarak tanımlar (Brown, 2010:5). Brown, önyargının, bir grubun üyelerine ve doğrudan ya da dolaylı olarak bu gruba yönelik bazı olumsuzluklar ima eden bir tutum, duygu ya da davranış olarak tanımlanması gerektiğini belirtir. Buna göre önyargı bazı grupların diğer gruplar tarafından yargılanmasını gerektirdiğinden ve bu gruplar arasında objektif bir değerlendirme yapıldığında bu yargılama yapay görölebildiğinden

önyargı grup sürecinde meydana gelen bir fenomen olarak görülmelidir (Brown, 2010:11 aktaran Şenel, 2013:84).

Bir kişinin yaşını, cinsiyetini, sosyoekonomik durumunu, yaşam şartlarını, dini inancını, değer yargılarını hatta psikolojik durumu ve karakterini sırf müzik tercihlerine bakarak değerlendirmek her ne kadar saçma gözüke de, araştırmalar insanların müziği kullanarak bu konularda kararlara varabildiğini göstermektedir. Sadece aynı müzik tercihlerine sahip olduklarını bilen iki kişinin aralarında çok daha kolay iletişim kurabilmesi ya da arkadaş olma potansiyelinin yüksekliği bile müzik tercihlerinin aldığımız kararlara ne kadar etki ettiğini gösteren bir durumdur (Şenel, 2013: 2).

Hem önyargılar hem de kalıpyargılar kişinin ait olduğu grup ve bireysel kimliği ile ilgili yargıları içerir. Önyargılar genellikle bir kişi ya da gruba karşı olumsuz duygularla ilişkilendirilir, kalıpyargılar ise sosyal grup çerçevesinde bireyleri tanımadan sınıflandırmayla ilişkilendirilir. Cüceloğlu, önyargının bir grup ya da kişiye karşı oluşan olumsuz bir duygu ve bireyleri tanımadan onları bir grubun üyesi olarak yargılama (kalıpyargı - stereotype) olarak iki kısımda değerlendirmiştir (Cüceloğlu, 2012:543-545).

Önyargı, kalıpyargı ve ayrımcılık arasındaki farkı belirten Lindzey ve diğerlerine göre ise kişinin kendi grubundan farklı gruptaki insanlara karşı verdiği sınıf temelli tepkilerin en bilişsel (*cognitive*) ögesi kalıpyargılar; en duygusal (*affective*) ögesi önyargılar ve en davranışsal ögesi ise ayrımcılık olarak tanımlanmış, bununla birlikte bazı teorisyenlerin üçünü birlikte önyargıların örnekleri olarak kabul ettiği de ifade edilmiştir (Lindzey, vd 1998:357 aktaran Şenel 2013: 85). Önyargılar olumlu olabilmesine rağmen kalıpyargılarda genellikle ilk dikkat çeken nokta olumsuzluktur. Bu nedenle müzikte kalıpyargıların önyargılardan daha fazla önem taşıdığını söylemek yanlış olmaz. Bilişsel değerlendirme süzgecinden geçirilmeyen ya da daha az geçirilen önyargılar duygusal kökenli yargılar olarak tanımlanmaktadır. Kişinin duygusal durumundan çok müzik tercihlerinden yola çıkarak bir kişi hakkında yargıya varmak da öncelikle bilişsel bir süreçtir.

Hortaçsu'ya göre ise kalıpyargılar toplum içerisinde dar veya geniş bir kesimce paylaşılan ve cinsiyet, milliyet, meslek, yaş gibi bir toplumsal gruba ilişkin inançlardır. Her kalıpyargının bir kategori adı ve kategoriyle ilişkili görünen bir takım özellikleri vardır. Bu özellikler bilişsel, duygusal, davranışsal özellikler veya değerlendirmeler olabilir. Özelliklerin gerçekleri yansıtması gerekmez (Hortaçsu, 2012:204-205).

1.2.1 Müzikte Kalıpyargı

Müziğin bireysel kimlik üzerine etkisi ve müzik tercihlerinin başkalarının algılarını şekillendirmesi yeni araştırılan bir konudur (Giles, vd, 2009:291). Rentfrow ve Gosling, müziğin bir ifade aracı olarak kullanıldığında kişilerin kimliği hakkında çok geniş bilgiler sağladığını, kişilerin müzik tercihleri ve müzik türü kalıpyargıları, gözlemcilerin bu kişilerin davranışları, değerleri ve duygulanımları hakkındaki izlenimlerini etkilemediğini belirtir.

Farklı müzik türleri ile ilişkilenen güçlü ve belirli kalıpyargılar, çeşitli görüşlere göre doğru ya da yanlış olabilirler. Burroughs ve arkadaşlarına göre müzik temel alınarak yapılan kişilik yargılamaları doğru olma eğilimindeyken, Rentfrow ve McDonald müzik fanları ile ilişkilendirilen psikolojik niteliklere ilişkin kalıpyargıların doğru olabileceğini, ancak etnisite ve sosyal sınıflara ilişkin kalıpyargıların geçerli olup olmadığının belirsiz olduğunu ifade ederler. Unger ve Crawford'a göre bir orkestrada flüt çalanların çoğu erkek olmasına rağmen bir erkek çocuğun flütün kızlara yönelik bir çalgı olduğunu düşünmesi, cinsiyete yönelik müzik kalıpyargıların gerçeği yansıtması anlamı taşımaktadır (aktaran O'Neill, 1997:47).

İnsanların müzik tercihleri ile müzikteki önyargıları arasında doğrudan bir ilişki söz konusu olabileceği gibi farklı müzik türleri ve dinleyenlerine yönelik olumlu ya da olumsuz önyargıları da olabilir. Müzik algısı ve müzik tercihlerini ele alarak anlaşılabilir müzikal önyargılar ve kalıpyargılar bireyin algısına ve öznel tercihlerine göre şekillenir. Kimlerden olduğumuzu söylerken ister istemez kimlerden olmadığımızı da belirttiğimiz gibi aynı şekilde tercihlerimizin tercih etmediğimiz şeyleri de belirlediğini

söyleyebiliriz. Dolayısıyla bu tercihlerimiz, diğer tercihlerde bulunan kişi ya da gruplara karşı vereceğimiz tepkiyi de belirler.

North ve Hargreaves, çeşitli müzik türleri ile ilgili kalıpyargıların varlığını gösteren çok sayıda kanıt olduğunu belirtmiş ve liste (chart) pop, alternatif pop ve klasik müzikle ilgili kalıp yargılara ilişkin deneysel kanıtlar sunmuştur. Bu müzik fanlarının kendi müzik zevklerini paylaşan kişiler hakkında olumlu, paylaşmayan kişiler hakkında ise olumsuz değerlendirmeler yaptığı anlaşılmıştır (North ve Hargreaves, 2007:473, aktaran Şenel, 2013).

Müzikte önyargı, müzik dinleyicilerinin farklı müzik türlerine yönelik düşüncelerini tanımlar. Bu önyargılar müziğin kendisi kadar dinleyicilerinin de çeşitli özelliklerini (fiziksel, sosyal, kültürel, psikolojik vb.) kapsar. Rentfrow ve Gosling, insanlara tanımadıkları bir müzik türü sorulduğunda kafalarında benzer referanslar olduğunu ve bu referansların her müzik türü için farklı olduğunu belirtir. Buna göre farklı müzik türleri ile ilişkilenen güçlü ve belirli kalıpyargılar vardır. İnsanlar farklı müziklerin fanlarına ilişkin kişilikler, kişisel nitelikler, değerler, alkol ve uyuşturucu kullanımı üzerinde hemfikir gibi gözükmemektedir (Rentfrow ve Gosling, 2007:317). Ayrıca belirli müzik tiplerinin fanlarına yönelik ortak kalıpyargıların içeriği de türler arasında da farklılaşmaktadır. Örneğin klasik müzik fanlarının psikolojik karakterine yönelik olarak, dost canlısı, çalışkan, içe kapanık, fiziksel olarak itici, zeki ve sanatsal oldukları şeklinde kalıpyargılar varken, rap müzik fanları hakkında, dışa dönük, rahat, atletik, bira, sigara ve esrar kullanan şeklinde kalıpyargılar görülmüştür.

1.3 Elitizm

Latince bir sözcük olan elit, “eligre”den gelir ve seçme anlamı taşımaktadır. İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Fransızca ve Almanca gibi birçok dilde elit, “seçilmiş olan parça”, “en iyisi” anlamına gelmektedir.

Bu bağlamda Türk Dil Kurumu’nun sözlüğündeki tanımına bakıldığında ise seçkin olarak tanımlanan elit sözcüğü; “a) benzerleri arasında niteliklerinin yüksekliğiyle göze çarpan, üstün, mümtaz, güzide, mutena; b) Bir toplumda saygın ve etkin mevkilerde bulunan ve toplumun eğitim, ekonomi, siyaset, askeriye, din, sanat vb. alanlarıyla ilgili etkinliklerin denetimini elinde tutan (kişi veya grup) şeklinde tanımlanır. Batıda günlük dilde kullanımı 17. yüzyıla kadar inerken, sosyal bilimler alanında kullanılmaya başlanması ise 19. yüzyılın sonlarına rastlamaktadır.

“17. yüzyılda üstün kalitedeki malları tanımlamak için kullanılan (Bottomore 1997: 8)” elit kavramı, sonraları “aristokrasinin, ruhban sınıfının, toprak soylusunun, ayrıcalıklı ve imtiyaz sahibi çevrelerin üstünlüklerini ortaya koyan ve bu nedenle toplumu yönetme yetkilerinin de bu kesimlere bırakılması gerektiği anlamına gelen bir içeriğe kavuşmuştur” (Arslan, 2010: 8). Günümüzde güç, itibar, prestij, ekonomik durum olarak en üsttekilerden oluşan topluluk olarak algılanan elit kavramı, siyasal açıdan iktidarı elinde tutanları işaret etmektedir. Kavrama, sosyal bilimler alanında popülerlik kazandıran Vilfredo Pareto ve Gaetano Mosca’dır.

Elit sözcüğünü sosyal bilimlerde ilk kullanan Gaetano Mosca, bu sözcüğü, Fransız sosyolog Henri de Saint Simon’dan etkilenecek keşfetmiştir. Bilimsel alanda ün kazanması ise Pareto sayesinde olmuştur. Arslan’a göre, teorik açıdan ele alındığında elit kavramı, kurumsal iktidara sahip, toplumsal kaynakları kontrol edebilecek konumda bulunan, karar verme sürecini doğrudan ya da dolaylı olarak ciddi bir şekilde etkileme (aktif ya da potansiyel olarak) yetisine sahip, karşıtlarına rağmen istek ve amaçlarını gerçekleştirebilen grup olarak tanımlanabilir. Yine Arslan’ın aktarımıyla tanımına daha detaylı bakıldığında ağırlıklı olarak iktidara sahip olmanın vurgulandığı görülmektedir. Siyasal alan farklı çıkar gruplarının mücadeleleriyle şekillendiği için bu mücadelede siyasal etkinlik, nüfuz, ekonomik üstünlük gibi etmenler tarafların etkinlik düzeylerini

daha da güçlendirmektedir. Toplumsal kaynaklar ise zenginlik, prestij, statü gibi sosyal ve ekonomik kaynakların yanı sıra, karizma, motivasyon, enerji, zaman gibi bireysel kaynakları da içerir (Arslan, 2010: 9-10).

II. BÖLÜM
ARAŞTIRMA

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMA

2.1 Amaç

Bu araştırmanın amacı, klasik müziğin en iyi müzik türü olduğuna yönelik kültürel elitist genel bir yargının varlığı ve bu görüşü klasik müzik performansçılarının da savunduğu düşüncesidir. Ayrıca klasik müzik performansçılarının kendi müzik türleri ve diğer türlere bakışıyla bu türler hakkında kalıpyargılarının olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.2 Yöntem

Çalışma 28 ile 73 yaş arasındaki 30 kadın 30 erkek klasik müzik performansçısı ile yapılmıştır. En az on, en fazla elli sekiz yıldır profesyonel olarak müzisyenlik yapan bu kişiler;

- Piyano (13)
- Opera Sanatçısı (8)
- Keman (7)
- Viyolonsel (7)
- Viyola (5)
- Flüt (3)
- Vurmalı çalgılar (2)
- Kontrbas (2)

- Klarnet (2)
- Obua (2)
- Korno (2)
- Trombon (2)
- Orkestra Őefi (1)
- Klavsen (1)
- Arp (1)
- Trompet (1)
- Fagot (1) sanatçılarında oluŐmaktadır.

Çalışmaya katılan 60 sanatçı İzmir Devlet Konservatuvarı, İzmir Devlet Senfoni Orkestrası, Olten Quartet, İzmir Devlet Opera ve Balesi, Samsun Devlet Opera ve Balesi, Antalya Devlet Opera ve Balesi, Antalya Devlet Senfoni Orkestrası ve Bursa Bölge Devlet Senfoni Orkestrası'nda görev yapmaktadır.

Katılımcılara sekiz açık uçlu soru sorulup, izinleri alınarak yanıtları kayıt altına alınmıştır.

2.3 Sorular ve Sonuçlar

2.3.1 Klasik mzık size ne ifade ediyor?

Katılımcıların tamamı soruya olumlama ile yaklaşırken, genellikle birden fazla betimleme ve öznel ifadeleriyle yanıt vermişlerdir. Bu soruya verilen yanıtlarda pek çok benzerlik görülmüştür.

Tablo 1- Klasik mzık size ne ifade ediyor?

Yaşam Biçimi	11
Meslek	9
Batı Kültürü	3
okseslilik	2
Elit olmak	2

Benzerliklerin dışında, çarpıcı olarak da nitelendirebileceğimiz yanıtlar arasında;

- *zenginlik hissi,*
- *temizlik*
- *Çocukluğum*
- *romantizm*
- *demokrasi*

- müziğin anası

- insanların entellektüel seviyesini yükselten bir sanat formu bulunmaktadır.

2.3.2 Bir klasik müzik sanatçısı olarak kendinizi ayrı bir yerde konumlandırıyor musunuz ?

Tablo 2- Bir klasik müzik sanatçısı olarak kendinizi ayrı bir yerde konumlandırıyor musunuz ?

Evet	18
Hayır	40

İki katılımcı bu soruya *bazen kendimi toplumdaki ayrı hissediyorum, çünkü toplum bizi ayrı bir yere koyuyor* şeklinde yanıt vermiştir.

Evet yanıtını veren katılımcılar bir tanesi, bir klasik müzik sanatçısı olarak diğer müzisyenlere göre farklı bir yerde olduğunu, diğeri Arp sanatçısı olduğu için daha ayrıcalıklı olduğunu, diğeri Serdar Ortaç'a göre bilgi birikim açısından farklı bir yerde olduğunu, bir diğeri ise klasik müzik performanslarının bir masalda olduğunu, diğer insanların ise gerçek hayatta olduğunu belirten açıklamalarda bulunmuştur.

2.3.3 En sevdiğiniz müzik türü klasik müzik midir?

Tablo 3- En sevdiğiniz müzik türü klasik müzik midir?

Evet	21
Hayır	26
Diğer	13

Hayır yanıtını veren 26 katılımcının yanıtın ardından klasik müzikten başka sevdikleri türü söylememeleri dikkat çekicidir.

Diğeri yanıtını verenler ise;

- *klasik müzik çok sevdiğim türlerden birisi,*
- *müzik türlerini ayırt etmiyorum,*
- *performansı iyi yapılmış tüm müzik türlerini seviyorum,*
- *en sevdiğim müzik türü klasik müzik ve cazdır şeklinde yanıt vermişlerdir.*

2.3.4 En iyi müzik türü sizce klasik müzik midir?

Tablo 4- En iyi müzik türü sizce klasik müzik midir?

Evet	21
Hayır	38
Diğer	1

Bu soruya “kesin olarak evet ya da hayır diyemem” yanıtını veren bir kişi olmuştur.

2.3.5 Neden en iyi müzik türü klasik müziktir?

Bu soru “En iyi müzik türü sizce klasik müzik midir?” sorusuna evet yanıtını veren yirmi bir katılımcıya yöneltilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri ağırlıklı yanıtların temelinde insan üstü bir eğitimle öğrenilen bir tür olduğunu, diğer müziklerin öğrenilmesi için klasik müzik öğrenmenin şart olduğunu, komplike bir müzik olduğunu, mastering ya da mix gibi müdahalelere ihtiyaç duyulmayan naturel bir müzik ve insan oğlunun ilk müzik türü olduğunu vurgulamışlardır. Bu çarpıcı yanıtlara ilave olarak dahice, yüce, asil, gelişmiş, en sofistike, tedavilerde bile kullanılan, sürekli gelişen, müziklerin anası ve en doğru olan tür gibi yanıtlar bu yirmi bir katılımcı tarafından verilmiştir.

2.3.6 Klasik müzik izler kitlesinin ortak özellikleri sizce nelerdir?

Katılımcıların çoğunda bu soruya verdikleri yanıtın benzerlikler taşıdığı görülmüştür. Bu türü dinleyen kitlenin iyi ve yüksek eğitilmiş, kitap okumayı seven, ekonomik durumları iyi kesim olduğunu vurgulamışlardır. Belirli bir grup katılımcının aileden gelen klasik müzik dinleme alışkanlığının bu türü dinlemede etkili olduğunu belirtmesi dikkat çekmekle beraber, dinler kitlenin genelinin elit ve snob olduğu vurgusu da yapılmıştır.

2.3.7 Ülkemizde en çok dinlenen müzik türü sizce nedir?

Tablo 5- Ülkemizde en çok dinlenen müzik türü sizce nedir?

Pop Müzik	38
Arabesk / Fantazi	25
Türk Halk Müziği	4
Türk Sanat Müziği	3
Arabeskle karışmış Pop	3

2.3.8 Ülkemizde en çok dinlendiğini düşündüğünüz müzik türünün izler kitlesinin ortak özellikleri nelerdir?

Pop müzik yanıtını veren otuz sekiz katılımcıya göre bu türü dinleyen kişilerin ortak özellikleri;

- *Kolay ulaşılan, kolay anlaşılabilir ve kolay tüketilebilen,*

- *eğitim almamış, cahil, genç, çok televizyon izleyen,*
- *kültürel fastfood'u,*
- *sıradan amaçları olan,*
- *geri kalmış,*
- *uyuşturulmuş,*
- *müziğe sanat olarak bakmayan,*
- *popüler hayat özentisi, eğlenmeye ihtiyacı olan,*
- *basit algıda olan insanlar şeklinde cevaplanmıştır.*

Arabesk yanıtını veren yirmi beş kişi, bu türü dinleyen insanların, alt kültüre ait yoz ve bastırılmış duygulara sahip olan insanlar olduğunu, anlaması kolay olduğu için insanların bu türü tercih ettiğini ve bu kişilerin avam olduğunu, kendini bulamamış ve eğitim alamamış, varoş kesimden insanlar olduğunu, tüketim odaklı ve yzeyssel bireyler olup, karamsar kişiliklerin, fakir, gelecek kaygısı olmayan, acıya maruz kalan, acıdan beslenen ve isyan yanlısı insanların ortak müziği olarak tanımlamışlardır.

Soruya halk ve sanat müziği olarak cevap veren katılımcıların, bu türün izler kitlesinin ortak özelliklerine verdiği yanıtların arabesk müzik için verilen yanıtlardan daha yumuşak olduğu dikkat çekmektedir. Katılımcılar bu iki türün ülkenin kültüründe doğuştan var olduğunu, temaların genetik olarak kulaklarına tanıdık geldiği için tercih ettiklerini, kendi kültürlere ait olduğu için insanların bu türü dinlediğini söylemişlerdir.

SONUÇ

İngiliz şarkı sözü yazarı Elvis Costello'ya göre müzik hakkında yazmak, mimarlık hakkında dans etmekten farksızdır. Müzisyenler için de müziği dille anlatmak, yazmak aynı oranda zordur. Müzisyen bir araştırmacının da iki yönlü trajedisi tam bu noktada başlar. Hem soru sormak hem de yanıt almak ve müziğin birden çok anlama gebe olan yapısına ait yanıtları sosyal bilimler diliyle sonuca aktarmak bir klasik müzik performansçısı olan benim için daha da karmaşık bir süreç olarak gerçekleşmiştir.

Batı'nın büyük kralları klasik müziği bir statüko ya da burjuvazi ispatı olarak ele almışlardır, besteci krallar buna en iyi örnektir; hatta Osmanlı döneminde bile besteci padişahların varlığı bilinir. Klasik müziğin kurumsal kimliğe bürünmesinde ilk ve en büyük etkinin Avrupa'da saraylarda oluşturulan müzik toplulukları olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bunların temelinde saray orkestraları yer almaktadır. Kraliyet ailesinin özel himayesinde olan ve kendilerine saray müzisyenleri denen bu kraliyet çalışanlarının statüko olarak halktan tamamen ayrı bir noktada bulunduğunu savunan bir çok görüş olsa da, yakın dönemde durumun o kadar özel olmadığına altını çizen, saraylarda nasıl bir hekim, tatlıcıbaşı ya da kazancı var ise aynı şekilde müzisyenin de sadece bir saray görevlisi olarak var olduğunu savunan görüşlerde bulunmaktadır.

Her iki yaklaşım da batının kendi inanç istek ve felsefesi çerçevesinde bütün kavramları bize yorumlayıp, sentezleyip sunduğunun bir kanıtı niteliğindedir. Klasik müzik de bu epistemik cemaatin kendini en etkili şekilde gösterdiği alanlardan biridir. Avrupa merkezci müzik görüşünü bir ideoloji haline getiren şey, tarihsel, toplumsal ve kültürel süreçlerin ürünü olan bu müziği evrensel, doğaya uygun ve bilimin gereği olarak göstermesidir.

Şüphesiz ki Cumhuriyet dönemi müzik politikalarını biraz inceleyen bir araştırmacı, bu çalışmada çıkacak sonuçları yaklaşık olarak tahmin edebilir. Dünyanın sadece belirli bir coğrafyasında ve tarihin çok da eski olarak nitelendiremeyeceğimiz belirli bir dönemde üretilen klasik müziğin müzik sayılıp, kat be kat daha geniş bir coğrafyada ve oldukça uzun zaman dilimleri boyunca üretilen müzik geleneklerinin yok sayılması anca klasik müzik türünün fanatik hayranları için söz konusu olabilirdi.

Sorduğumuz soruların tamamının açık uçlu soru olması istatistiksel olarak yorumlamamızda zorluk yaratsa da, katılımcıların kendi görüşlerini özgürce yansıtması ve rahatlık sağlaması açısından önemli olmuştur. Buna rağmen yüzlerce insan önünde rahatlıkla sahneye çıkıp performans gösteren profesyonel müzisyenlerin küçük bir kayıt cihazını görünce yaşadıkları anksiyetenin başka çalışma alanlarına konu olabilecek bir durum olarak dikkatimizi çekmiştir.

Bunun yanında kendilerinin toplum içerisindeki konumlarını tespit etmek amacıyla sorduğumuz ikinci soruya son derece dikkatli bir “elitist olmama”, elitistlikten kaçınma güdüsüyle yanıt verdiklerini gözlemledik. Katılımcıların üçte ikisi kesinlikle toplumun içindeyiz ve farklı değiliz deseler de, arabesk/pop izlerkitlesini tanımlarken kullandıkları olumsuz, aşağılayıcı ifadeler neredeyse klasik müzik dışında kalan tüm türler için kullanılmıştır. Çünkü Bourdieu’nün de dediği gibi sanat dünyası bir inanç alanıdır ve bu dünyanın mensupları, “yaratıcısı olmayan bir yaratıcı” olarak sıradışı bir yetenek ve dehaya sahip olan sanatçının benzersizliğine inanırlar. Bir sosyolog, müzikolog ya da sıradan bir doktora öğrencisinin bile bu sanatçının ve sanat eserinin anlamını açıklamaya çalışıp bunu bilimsel temele oturtma çabası onları korkutmaktadır.

KAYNAKÇA

- KİTAPLAR

ARISOY, Nuri (1968). *Yeni Psikolojiye Giriş*, İstanbul: Özüpek Matbaası.

ARSLAN, Rıza (2010), *Elitizm Teorisi ve Teorisyenleri*, Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım.

BOTTOMORE, Tom. (1997), *Seçkinler ve Toplum*, çev. Erol Mutlu, Ankara: Gündoğan Yayınları.

BOURDIEU, P. (1996). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*, çev. R. Nice, Massachusetts: Harvard University Press.

BROWN Rupert (2010). *Prejudice: Its Social Psychology*, New Jersey: John Wiley & Sons

CÜCELOĞLU, Doğan (2012). *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

DENORA, Tia (2000). *Music in everyday life*, Cambridge University Press

ERDOĞAN, İrfan (2002). *İletişimi Anlamak*. Ankara: Erk yayınları.

EROL, Ayhan (2002). *Popüler Müziği Anlamak*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

HORTAÇSU, Nuran (2012). *En Güzel Psikoloji Sosyal Psikoloji*, Ankara: İmge Kitabevi.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem (1998). “Türkiye’de Kadının Statüsü: Kültürler Arası Perspektifler”, *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*(ed. Ayşe Berktaş Hacimirzaoğlu), İstanbul Tarih Vakfı Yayınları, ss.143-154.

KAPLAN, Ayten (2008). *Kültürel Müzikoloji*, İstanbul: Bağlam yayınları.

LİNDZEY, G. - BREWER, M. - B., BROWN, R. J. - GİLBERT, D. - T. FİSKE, (1998). *Handbook of social psychology*. Cambridge University Press

MIDDLETON, Richard (1997), *Studying Popular Music*, Philadelphia: Open University Press

MORGAN, C. T. - KARAKAŞ, S. - ESKİ, R (2009). *Psikolojiye giriş*. Eğitim Kitabevi yayınları.

NORTH, A., HARGREAVES, D. (2008). *The Social and Applied Psychology of Music*, Oxford: Oxford University Press.

SHUKER, Roy (1998), *Key Concepts in Popular Music*, London: Routledge Publications,

SWANWICK, Keith (1988). *Music, Mind and Education*. London: Routledge.

- MAKALELER

BOER D., FİSCHER R., STRACK M., BOND M. H., LO E., LAM J. (2011). "How Shared Preferences in Music Create Bonds Between People: Values as the Missing Link", *Personality and Social Psychology Bulletin*, Sayı 37, ss. 1159 –1171

GİLES H., DENES A., HAMILTON D. L., HAJDA J. M. (2009). "Striking a Chord: A Prelude to Music and Intergroup Relations Research", *Group Processes & Intergroup Relations*, Sayı, 12, ss. 291–301.

HARGREAVES, David J., North Adrian C. (1999). "The Functions of Music in Everyday Life: Redefining the Social in Music Psychology" *Psychology of Music*, Sayı 27, ss. 71.

NORTH A. C., DAVID H.(1997). "Experimental Aesthetics and Everyday Music Listening", *The Social Psychology of Music*, Oxford University Press, ss. 84-103

NORTH ADRIAN C., HAARGREAVES David J. (2007). "Lifestyle correlates of musical preference: 3. Travel, Money, Education, Employment and Health", *Psychology of Music*, Sayı 35, Yıl 2007, ss. 473-497.

O'NEILL Susan (1997). "Gender and Music", *The Social Psychology of Music*, (ed. David J. Hargreaves, Adrian C. North), Oxford University Press, ss. 46-63

RENTFROW PETER J., GOSLİNG Samuel D. (2007). "The Content and Validity of Music-Genre Stereotypes Among College Students", *Psychology of Music*, Sayı 35, ss. 306–326.

RENTFROW PETER J, GOSLİNG Samuel D. (2006). "Message in a ballad: The Role of Music Preferences in Interpersonal Perception; *Psychological Science*, Sayı 17, ss. 236-242.

RENTFROW P. J., MC D., JENNİFER A., O., JULİAN, A. (2009). "You Are What You Listen To: Young People's Stereotypes about Music Fans", *Group Processes & Intergroup Relations*, Sayı 12, ss. 329–344.

RENTFROW PETER J., GOSLİNG Samuel D. (2003). "The Do Re Mi's of Everyday Life: The Structure and Personality Correlates of Music Preferences", *Journal of Personality and Social Psychology*, Sayı 84, No. 6, ss. 1236 –1256.

SAĞER, T , İMİK, Ü (2008). Müziksel Beğenide Sosyal Statünün Rolü, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 1, Sayı 24, ss. 273-292.

TODD, N. P., LEE, C. S., O'BOYLE D. J (2002). "A Sensorimotor Theory of Temporal Tracking And Beat Induction", *Psychological Research*, Sayı, 66 ss: 60

- BASILMAMIŞ KAYNAKLAR

ERDAL, Barış (2009). *Müzik Türlerinin Tercih Edilmesinde Kişilik Özellikleri ve Beğeni İlişkisi*, Doktora Tezi, dan. Prof. Dr. Fırat Kutluk, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Bilimleri Ana Bilim Dalı, İzmir.

İMİK, Ünal (2007). *Sosyal statünün müziksel beğeniye etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, dan. Doç.Dr. Turan Sağer, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Bilimleri Anabilim Dalı, Kayseri.

KARŞICI, Gülay (2007). *Müzik beğenisinde kültürel etkenler: Bir fMRI çalışması*, Doktora Tezi, dan. Prof. Dr. Fırat Kutluk, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Bilimleri Ana Bilim Dalı, İzmir.

ŞENEL, Onur (2013). *Müzik Algısı, Müzik Tercihi ve Sosyal Kimlik Bağlamında Müzikte Önyargı ve Kalıp Yargı*, Doktora Tezi, dan. Prof. Dr. Fırat Kutluk, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Bilimleri Ana Bilim Dalı, İzmir.

İNTERNET KAYNAKLARI

Desain, P., Honing, H. (2002). Modeling The Effect of Meter In Rhythmic Categorization: Preliminary Results. www.nici.kun.nl/mmm/papers/mmm-42.pdf [11 Ekim 2018].

McKinney, M. F., Moelants, D. (2004). Deviations From Resonance Theory of Tempo Induction. *Disiplinlerarası Müzikoloji Konferansı*. <http://www.gewi.uni-graz.at/~cim04> [14 Ekim 2018].

Türk Dil Kurumu.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c0bb8ed732f02.01099553 [23 Ekim 2018].

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad : Alev Sezer

Doğum Yeri ve Yılı : İzmir, 1984

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitimi

Yüksek Lisans : 2009, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Müzik Anasanat Dalı

Lisans : 2005, Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Piyano Anasanat Dalı

İş Tecrübesi

2005 – Halen: Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Piyano Anasanat Dalı Öğretim Görevlisi, Narlıdere/İZMİR.

Kitap içi bölüm

2015, Sezer, A., Alkın, T., Duru, Ş., “In Which Direction is Music Heading? Cultural and Cognitive Studies in Turkey”, Psychometric Properties of Music Performance Anxiety Inventory for Adolescents in a Sample of Piano Students, p.23-34

Çalıştay Bildirileri

2016, Sezer, A., Akıncı, Ç., Kutluk, M.F., Klasik Müzik Performansçılarında Müzik Algısı ve Diğer Müzik Türlerine Yönelik Yaklaşımlar, Uludağ Üniversitesi Uluslararası Müzikte Performans Sempozyumu, 12-14 Ekim, Bursa.

2013, Sezer, A., Alkın, T., Duru, Ş., Piyanistler Örneğinde Müzisyenlerdeki Performans Anksiyetesi, IV. Uluslar arası Hisarlı Ahmet Sempozyumu, 6-8 Haziran, Kütahya.

